

Täysistunto

Perjantai 19.2.2021 klo 13.00—13.30

7. Tietosuojavaltuutetun toimiston toimintakertomus 2019

Kertomus K 13/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan. — Edustaja Kivisaari.

Keskustelu

13.08 **Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa puhemies! Tietosuojavaltuutetun toimiston toimintakertomus 2019 on merkittävä asiakirja ja ansaitsee huomion. Tietosuojavaltuutetun toimisto on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, joka valvoo tietosuojalainsäädännön ja henkilötietojen käsittelyä koskevien lakien noudattamista. Toimisto myös edistää tietoisuutta henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä oikeuksista... [Hälinää]

Puhemies Anu Vehviläinen: Anteeksi, puhuja. — Pyydän pitämään kokouksia salin ulkopuolella. — Olkaa hyvä.

Kiitos. — ...oikeuksista ja velvollisuuksista, määrää tarvittaessa hallinnollisia seuraamuksia asetusten rikkomisesta, tekee selvityksiä ja tarkastuksia sekä antaa lausuntoja lainsäädännöllisistä ja hallinnollisista uudistuksista. Tavoitteena on siis edistää oikeutta yksityisyydensuojaan ja kansalaisten luottamusta henkilötietojen käsittelyn avoimuuteen digitalisoituvassa yhteiskunnassa. On siis selvää, että kyseisen viranomaisen työ on äärimmäisen tärkeää ja sitä leimaavat monet vastuulliset vaateet, siis suojata kansalaisia mutta myös neuvoa, opastaa, ohjata ja vaikuttaa ennaltaehkäisevästi henkilötietojen käsittelyyn liittyviin loukkauksiin ja samalla totta kai vahvistaa kansalaisten, rekisterinpitäjien ja tietojenkäsittelijöiden osaamista tietosuojaan liittyvissä oikeuksissa ja velvollisuuksissa.

Puhemies! Tietosuojavaltuutetun toimistossa vuosi on ollut melko vahvaa uudelleenorganisoitumisen aikaa. Samalla käytettävissä olevat resurssit kasvoivat. Esimerkiksi sisäisen turvallisuuden valvontaan oli käytettävissä vahvemmat henkilöstöresurssit. Pidän tätä, totta kai, hyvänä asiana.

Tietosuojavaltuutetun tehtäväkenttä on varsin laaja. Erityisen painottunut on yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuoltosektorilla. Tämä lienee selviö, koska alan organisaatioissa käsitellään paljon salassa pidettäviä tietoja. Samasta syystä nämä organisaatiot ovat usein näkyvästi esillä esimerkiksi henkilötietojen tietoturvaloukkauksista uutisoitaessa. Me kaikki tiedämme äärimmäisen murheelliset uutiset esimerkiksi Vastaamon tapauksessa, ja sekin korostaa näkymää tietosuojavaltuutetun toiminnan erityisestä merkityksestä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2021 vp

Puhemies! Tietosuojavaltuutetun toimisto saavutti pääosin hyvin sille sovitut tulostavoitteet. Kiitän tästä toimintakertomuksesta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Pelkonen.

13.11 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa rouva puhemies! ”Jokaisella on oikeus yksityisyyden ja henkilötietojensa suojaan.” Näin todetaan tämän toimintakertomuksen alkusivuilla. Tämä oikeus ei kuitenkaan ole aukoton. Tästä ovat valitettavina esimerkkeinä lukuisat tietomurrot, joita jo edustaja Kivisaarikin nosti omassa puheenvuorossaan esiin.

Tietoturvaloukkauksilmoitukset muodostivat kertomusvuonna tietosuojavaltuutetun toimistoon vireille tulleiden asioiden suurimman yksittäisen ryhmän. Kyseisenä vuonna toimistolle ilmoitettiin 3 839 tietoturvaloukkausta, ja tästä kertomuksesta käy ilmi, että tietoturvaloukkauksista on tunnistettavissa tiettyjä yhteisiä piirteitä. Esimerkiksi rekisterinpitäjien on vaikea todentaa, mitä henkilötietoja on päätenyt ulkopuolisille. Kertomuksesta ilmenee myös, että siinä, miten nopeasti rekisterinpitäjä havaitsee tietoturvaloukkauksia, on kehitettävää. Lisäksi erityisesti pienten organisaatioiden kohdalla yleisissä tietoteknisissä kyvykkyyksissä voi olla puutteita.

Nämä kaikki ovat erittäin vakavia asioita, joihin on tartuttava välittömästi, ja ne on korjattava ripeästi. Kyse on ihmisten elämästä. Toivoisin itse eduskuntaan laajempaa keskustelua tämän tärkeän aihepiirin ympärille. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Heinonen.

13.12 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tietosuojavaltuutetun kertomus on joka vuosi mielenkiintoista luettavaa, ja tämän rooli on viime vuosina tietysti erityisesti korostunut ja tullut entistä vahvemmin myös eduskunnan käsittelyssä esille. Tietoturva ja tietosuojat ovat tämän päivän tärkeitä sanoja, ja niiden rooli korostuu entisestään, sillä toimiva digitaalinen yhteiskunta edellyttää panostuksia tietoturvaan.

On paljon tietoa tänä päivänä verkossa, mitä itse kustakin sinne kerätään. Me jokainen itse pohdimme toivottavasti joka kerta, mihin annamme luvan ja millä tavalla niitä rekistereitä ja muita ylläpidetään. Niin kuin tässä keskustelussa on esille tullut, niin viime vuosi vakavalla tavalla muistutti myös siitä, että näihin sisältyy isoja riskejäkin. Tämä Vastaaomon tietoturvaluoto oli vakavuudessaan ainutlaatuinen. Jääkö se ainoaksi, onkin sitten toinen kysymys. Sen takia meidän pitää vahvistaa tietoturvaa, meidän pitää vahvistaa vastuita, mutta meidän pitää vahvistaa myös valvontaa näissä tilanteissa, että tämäntyyppisiä säästöjä ei enää pääse tapahtumaan, että kerätäänkin vain tuottoja tai voittoja ja jätetään yksi aivan oleellinen osa tämäntyyppisessä toiminnassa retuperälle. Itse toivon, että ennen muuta tänne tehdään nyt jopa lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, että vastuut ovat selvät ja niitä pystytään myös valvomaan.

Onhan meillä sitten toki, arvoisa puhemies, jossain määrin menty vähän ehkä ylitsekin näissä erilaisissa tietojen keräämisen rajoittamisissa. Yksi sellainen esimerkki oli vaikkapa tämä koulujen urheilukilpailujen nimilistojen poistaminen, eli kun koulussa järjestettiin hiihtokilpailuja, niin enää tänä päivänä ei koulun seinälle voitukaan laittaa tuloksia, millä tavalla siellä oli menty, vaan se oli kait sitten hiihtäjä A ja hiihtäjä B ja hiihtäjä C, jotka siinä kilpailussa menivät. Ehkä täällä sitten taas voisi sitä tolkkua ja malttiakin jonkin verran pitää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2021 vp

Arvoisa puhemies! Tähän isoon kokonaisuuteen liittyy vielä myös kyberturvallisuus, ja se onkin sitten vielä ihan oman keskustelun paikka ja äärimmäisen vakava ja tärkeä paikka huolehtia siitä, että myös nämä, tietoturva ja tietosuojat, siinä kokonaisuudessa toteutuvat.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Koponen, Ari.

13.15 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Tietosuoja-asiat ovat merkityksellisempiä kuin koskaan aiemmin. Jokaisella on oikeus asianmukaiseen tietosuojaan. Tietoturvaloukkauksesta voi pahimmillaan seurata henkilötietojen valvomiskyvyn menettäminen, identiteettivarkaus tai -petos, maineen vahingoittuminen tai pseudonymisoitujen tai salassapitovelvollisuuden alaisten henkilötietojen paljastuminen. Kaikilla on tästä muistissa tuoreena ja vakavana esimerkkinä Psykoterapiakeskus Vastaamon tietomurto, jossa jopa 33 000:n Vastaamon asiakkaan potilastiedot varastettiin ja niitä julkaistiin Tor-verkossa. Tietomurron tekijä yritti kiristää tiedoilla rahaa Vastaamolta ja yksityisiltä asiakkailta. Tällaiset tapaukset ovat erittäin vakavia ja tuomittavia, ja aivan kuten edustaja Pelkonen tässä aikaisemmin sanoi, niin tämä on kyllä aihealue, mistä pitäisi keskustella enemmän niin täällä talossa kuin koko yhteiskunnassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

13.16 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tietosuojavalettuutetun toimiston toimintakertomus on tosiaan meillä täällä nyt käsitteillä. Sehän meille kerran vuodessa tuodaan. Mennyt vuosi on ollut aikamoinen, kun ajattelee sitä juuri. No, vuosi 19 oli tietysti oma juttunsa, mutta sitten vuonna 2020 tuli nimenomaan tämä, mihin täällä on jo viitattu: Vastaamon tietosuojatapahtuma, jossa potilastietoja vuodettiin julkisuuteen. Äärimmäisen, äärimmäisen järkyttävä tapahtuma ja erityisesti heille, jotka ovat tässä uhreina, joiden tiedot on vuodettu — ja varsinkin, jos niitä käytetään vielä jotenkin heitä vastaan.

Kun olen monessa tehtävässä itse ollut, niin se tietosuojarahon on kauhean tärkeä asia, se on ihmisen oikeus, ja pitää voida luottaa siihen, että ne tiedot, jotka ovat tietosuojan alla, myös pysyvät salassa.

Sitten otan puheeksi tässä nyt vielä tämän ihmisten auttamisen: Meillä on viranomaisista hoja, ja aika monesti olen itsekin törmännyt sellaiseen tilanteeseen, että on ollut monista ongelmista kärsivä henkilö. Siellä on ollut terveydenhuollon asioita, siellä on ollut sosiaalihuollon asioita, siellä on ollut myöskin ehkä poliisiasioita ja niin edelleen. Kuinka monta kertaa on tapahtunut niin, että kun ne tiedot eivät ole riittävästi kulkeneet auttajilta toiselle, tätä kohdehenkilöä, joka on kärsinyt jo muutenkin ongelmista, ei ole pystytty auttamaan riittävästi ja riittävän ajoissa? Olen monta kertaa sanonut sen — ja viitataan tämän nykyisen tietosuojavalettuutetun edeltäjään, joka sanoi aina minulle niin — että mikään laki ei saa estää auttamasta. Ja nyt kun meillä on uusi tietosuojavalettuutettu tullut — kiitos edelliselle tietosuojavalettuutetulle siitä hyvästä yhteistyöstä, mitä eduskunnan ja ministeriöitten kanssa on ollut — niin haluaisin, että hän perehtyy nimenomaan näihin tapauksiin, missä se tietosuoja on saattanutkin aikaansaada sen, että tieto ei ole kulkenut riittävän ajoissa asiantuntijalta toiselle.

Me puhumme valtavan innokkaasti tässäkin salissa moniammatillisesta yhteistyöstä, mutta sitten jos tietosuoja tulee siellä vastaan, niin se vain ei yksinkertaisesti onnistu. Ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2021 vp

tässä minä haluan aina muistaa tietosuojavaltuutettu Aarnion sanomaa, että mikään laki ei saa estää auttamasta. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Guzenina.

13.19 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Risikon viimeiseen kaneettiin on todella hyvä yhtyä: on äärimmäisen tärkeää, että huolimatta siitä, että meillä tietosuojaajaa pitää pitää arvossa, se ei saa koskaan estää sitä, että ihminen saa tarvittavan avun ja tulee autetuksi ja se hänen kokonaistilanteensa tulee nähdä. Meillä on surullisia esimerkkejä valitettavasti ihan viime ajoiltakin siitä, millä tavalla tieto ei ole kulkenut yli sektorirajojen ja se on aiheuttanut sitten valtavia tragedioita.

Puhemies! Me elämme ajassa, jossa tietosuoja-asiat ovat ehkä tärkeämpiä kuin koskaan aikaisemmin. Maailma on muuttunut valtavan nopeaksi, ja samaan aikaan väärinkäytökset ovat lisääntyneet. Etenkin lasten ja nuorten keskuudessa olisi tärkeä tähdentää sitä, mitkä ovat heidän oikeutensa ja mitkä ovat heidän velvollisuutensa myös toinen toisiaan kohtaan tässä suhteessa. Ja siksi, kun täällä peräänkuulutettiin laajempaa keskustelua tietosuoja-asioista, pidän sitä erittäin tervetulleena, ja tämä tietosuojavaltuutetun toimintakertomus on hyvä pohja tälle mahdollisesti käytävälle keskustelulle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Zyskowiec.

13.21 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on käytetty hyviä puheenvuoroja ja viitattu tähän Vastaamon tietomurtoon, joka ei tapahtunut kertomusvuonna mutta joka on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen asia. On vaikea edes ajatella, että joku syyllistyy niin raukkamaiseen rikokseen tai rikoksiin kuin mistä tuossa asiassa on kyse. Sen seurauksena kymmenettuhannet ihmiset ovat kärsineet, vähintään ovat joutuneet valtavan huolen valtaan. Poliisille on tehty tuhansittain tutkintapyyntöjä. Nämä tuhannet tutkintapyyntöt menevät aikanaan syyttäjälle syyteharkintaan, sen jälkeen ne menevät tuomioistuimiin. Puhun nyt siis näiden asianomistajien, rikoksen ja rikosten uhrien, asiasta ja heidän korvausvaatimuksistaan. Tuomioistuinlaitos käsittelee niitä alioikeudessa eli käräjäoikeudessa, hovioikeudessa, ja ehkä vielä haetaan valituslupaa korkeimpaan oikeuteen. Tämä merkitsee sellaista lisätyöpanosta ja sellaista ruuhkaa sekä poliisille, syyttäjälle että tuomioistuinlaitokselle, että uhkana on, että se huomattavasti haittaa näiden tärkeiden viranomaisten työtä muissa asioissa.

Kaiken tämän lopputuloksena on todennäköisesti se, että nämä asianomistajat eivät tosiasiallisesti saa mitään korvauksia. Kuten olemme viime päivinä lukeneet, esimerkiksi Vastaamo on konkurssissa, ja enpä usko, että niiltä henkilöiltäkään, jotka mahdollisesti todetaan tässä yhteydessä rikoksiin syyllisiksi, mitään saadaan. Niinpä esitän hallitukselle harkittavaksi semmoista hyvin kerettiläistä ja täysin poikkeuksellista ajatusta, että näille tämän raukkamaisen rikoksen uhreille korvattaisiin valtion varoista jonkinlainen kohtuullinen könttäsomma ja vältettäisiin nämä tuhannet tutkintapyyntöt, tuhannet syyteharkinnat, tuhannet oikeusprosessit. Könttäsommaan suostuminen ei tietystikään olisi pakollista, ja ne rikoksen uhrit, jotka haluavat tähän oikeusprosessiin lähteä, tietysti voisivat siihen lähteä. Mielestäni kokonaistarkastelun valossa tällainen täysin poikkeuksellinen ratkaisu tässä täysin poikkeuksellisessa asiassa saattaisi olla perusteltu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2021 vp

Lopuksi, rouva puhemies, haluan yhtyä niihin ajatuksiin, mitä täällä on tuotu esiin, että liian tiukka käsitys tietosuojasta voi myös vaikeuttaa viranomaisten välistä hyödyllistä tiedonkulkua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

13.24 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ben Zyskowicz käytti erittäin hyvän puheenvuoron, ja haluan kiittää myös...

Puhemies Anu Vehviläinen: Anteeksi, edustajalla mikrofoni hetkellisesti meni pois päältä. — Olkaa hyvä.

Elikkä vielä kerran. Edustaja Zyskowiczilta hyvä puheenvuoro. Kannattaa nimenomaan miettiä tätä, miten voidaan tämä ratkaista ja korvata.

Haluan kiittää myös edustaja Guzeninan erittäin hyvää puheenvuoroa. Tässä muistuttaisin, että myöskin kouluilla ja vanhemmilla on vastuu kasvatuksessa siinä, että me opetamme nuorille ja lapsille lukutaitoa tuolla somessa ja internetissä ja myöskin muistutamme heitä siitä, että meillä on asioita, joita ei voi levittää, ja kerromme, että jos jotain sellaista näkee, niin mitä silloin voidaan tehdä, ja mikä on lapsen ja nuoren oikeus tähän tietosuojaan. Nämä oikeudet mutta myös vastuut pitää kasvattaa jo ihan pienestä pitäen. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Zyskowicz.

13.25 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan vielä lyhyesti, kun tuon paikalla pidetyn puheenvuoron aika loppui. — Pääsin siihen, että täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja siitä, että liian tiukka tietosuoja tai liian tiukka käsitys tietosuojasta voi käytännön elävässä elämässä toimia niin, että esimerkiksi sosiaaliviranomaiset tai kouluviranomaiset eivät katso voivansa antaa toisille vaitiolovelvollisille viranomaisille sellaisia tietoja, jotka näiden viranomaisten omassa toiminnassa ihmisten auttamiseksi olisivat tarpeen. En itse oikein ymmärrä tätä liian tiukkaa tietosuojaa. Se on siis tietysti meidän täällä eduskunnassa säätämää, mutta jos meillä on esimerkiksi Kelassa vaitiolovelvollinen viranomainen, niin pidän vähän käsittämättömänä sitä, että hän ei voi kunnan sosiaalipuolen vaitiolovelvolliselle viranomaiselle antaa sellaista yksittäistä asiakasta koskevaa tietoa, joka tälle toiselle viranomaiselle olisi tarpeen ihmisen auttamiseksi.

Me vanhemmat kansanedustajat muistamme sen surkukupaisan tilanteen, jossa kunnat halusivat auttaa sotaveteraaneja, jotka kunnassa asuivat ja usein yksin elivät. Kelalta haluttiin tietoa kunnissa olevista sotaveteraaneista, ja tämä tieto oli Kelalla, koska Kela maksoi tähän liittyviä etuuksia. Kela ei voinut näitä tietoja antaa. Tämä johti siihen, että tänne eduskuntaan tuli erillinen laki — muistaakseni vieläpä äsken puhuneen edustaja Risikon silloin ministerinä tuoma laki — jossa sitten annettiin Kelalle oikeus antaa tällaisia sotaveteraaneja koskevia tietoja kuntien vaitiolovelvolliselle viranomaiselle, jotta näitä veteraaneja voitiin auttaa. Siis aivan järjetön, tiukka laki ennen tätä erillistä lakia, jonka teimme.

Sen lisäksi julkisuudessa on ihan viime aikoina ollut surkukupaisia tilanteita: Oikeus-asiames antoi huomautuksen poliisiviranomaisille, jotka olivat Helsingin kaupungille pyydettyä kertoneet, että erään tontin, vai oliko tilan, ostajat olivat ammattirikollisia. Näin ei olisi saanut tehdä, ja poliisit saivat siitä syytteen. Muutama päivä sitten käräjäoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2021 vp

keus onneksi vapautti poliisit tästä syytteestä. Siis näiden ammattirikollisten yksityisyydensuojaan kuului se, että Helsingin kaupungille ei saanut kertoa heidän rikollisesta toiminnastaan ja taustastaan, kun he olivat ostamassa kaupungilta tonttia tai tilaa. Eli kyllä näitä ylilyöntejäkin on aivan liikaa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Pelkonen.

13.28 **Jaana Pelkonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Nopeasti vielä nostaisin esiin tämän tarpeen, jonka edustaja Risikko nosti esiin, eli tarpeen opettaa lapsille jo pienestä pitäen niin kodeissa kuin kouluissa vastuuta ja velvollisuuksia ja oikeuksia. Mutta haluaisin laajentaa tämän tarpeen kohdistumaan kaikkiin meihin, myös aikuisiin. Varmasti itse kullakin on paljon opittavaa tällä saralla vastuista ja velvollisuuksista ja oikeuksista.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.